

Anna Łapińska, Artur Okręglicki

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

WYKORZYSTANIE LEASINGU W OPINII MENEDŻERÓW MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW

1. Wstęp

Leasing jest obecnie coraz bardziej popularnym źródłem finansowania inwestycji w polskich przedsiębiorstwach. Przez szereg lat leasing stanowił umowę nienazwaną, tzn. brak było szczególnych regulacji odnoszących się tylko do leasingu [Martowski, Kośmider 2004, s. 5; Gołda 1999, s. 47]. Od 9 grudnia 2000 r. pojęcie to jest zdefiniowane w polskim kodeksie cywilnym. Artykuł 791¹ k.c. określa, że: „Przez umowę leasingu finansujący zobowiązuje się, w zakresie działalności swego przedsiębiorstwa, nabyć rzecz od określonego zbywcy na warunkach określonych w tej umowie i oddać tę rzecz korzystającemu do używania albo używania i pobierania pożytków przez czas oznaczony, a korzystający zobowiązuje się zapłacić finansującemu w uzgodnionych ratach wynagrodzenie pieniężne, równe co najmniej cenie lub wynagrodzeniu z tytułu nabycia rzeczy przez finansującego” [Grzybowska, Zubrzycki 2002, s. 15].

W porównaniu z państwami wysoko rozwiniętymi, gdzie leasing pojawił się już w latach pięćdziesiątych ubiegłego wieku, w Polsce posiada on krótką, kilkuno-stoletnią historię, jednak jego znaczenie sukcesywnie wzrasta [Załupka, Żyniewicz 1999, s. 11; Poczobut 1996, s. 34-36]. Najczęściej zainteresowane tą formą finansowania są małe i średnie przedsiębiorstwa, które z uwagi na słabszą często kondycję finansową i niewielki majątek mają utrudniony dostęp do finansowania zewnętrznego, zwłaszcza bankowego. W takim przypadku leasing stanowi dla nich niejednokrotnie jedyną dostępną możliwość. Jednak leasing jest wykorzystywany również z uwagi na swoje liczne zalety, które skłaniają przedsiębiorców do podpisywania tego rodzaju umów.

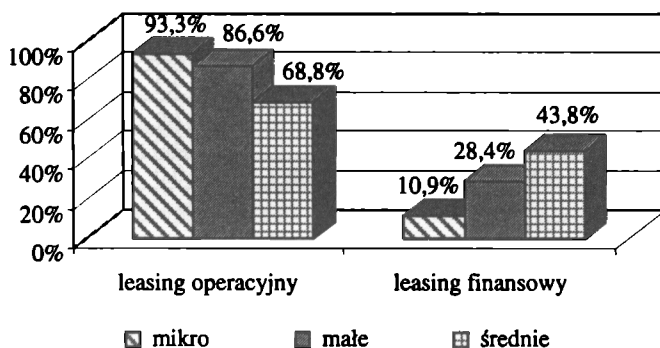
Celem niniejszego artykułu było przedstawienie wyników badań ankietowych przeprowadzonych na początku 2005 r. wśród 202 małych i średnich przedsiębiorstw¹. Badania zmierzały do określenia zakresu i sposobu korzystania z leasingu oraz jego znaczenia dla MŚP. Analiza i interpretacja otrzymanych odpowiedzi pozwalają na prognozowanie rozwoju leasingu w Polsce w następnych latach.

2. Opinie leasingobiorców z sektora MŚP co do wykorzystania leasingu

Leasing nie stanowi umowy jednorodnej. Wyróżniamy wiele jego odmian, nie-raz znacznie się od siebie różniących. Podstawowe dwa rodzaje leasingu to leasing operacyjny i finansowy. Polskie prawo podatkowe przewiduje większe korzyści w przypadku korzystania z leasingu operacyjnego, przy którym rata leasingowa stanowi koszt uzyskania przychodu.

Przeprowadzone badania potwierdzają znacznie większe wykorzystanie leasingu operacyjnego w analizowanym sektorze MŚP. Wśród firm uczestniczących w badaniach, a korzystających dotychczas z leasingu, 89% wykorzystywało wyłącznie leasing operacyjny, a 11% tylko leasing finansowy. Jednocześnie 8% ankietowanych firm korzystało w przeszłości z obu form, tj. zarówno z leasingu operacyjnego, jak i finansowego.

Na rysunku 1 widoczna jest wyraźna prawidłowość – im większe przedsiębiorstwo, tym częściej wykorzystuje ono leasing finansowy, a rzadziej operacyjny.



Rys. 1. Wykorzystanie leasingu operacyjnego i finansowego przez MŚP

Źródło: badania własne.

¹ W skład zbiorowości wchodziło 119 podmiotów mikro, tj. o zatrudnieniu do 9 osób, 67 podmiotów małych, tj. o zatrudnieniu od 10 do 49 osób, oraz 16 podmiotów średnich, tj. o zatrudnieniu od 50 do 249 osób.

Można wyrazić opinię, że dla większych przedsiębiorstw korzyści podatkowe leasingu mają mniejsze znaczenie, gdyż dysponują one większą gamą środków i poziomem wiedzy, dzięki którym mogą kształtować wynik finansowy.

Istotną kwestią są przyczyny sięgania przez przedsiębiorstwa z sektora MŚP po leasing (por. tab. 1). Badania wykazały, że na pierwszym planie stawiane są braki kapitału własnego, na co wskazywało 66% ogółu firm. Czynnikiem ten był najistotniejszy dla przedsiębiorstw mikro i małych, a jego waga wyraźnie malała w przypadku przedsiębiorstw średnich. Oznacza to, że polscy drobni przedsiębiorcy wykazują ostrożność w korzystaniu z kapitału obcego. Dodatkowo tylko 7% podmiotów uznało za przyczynę trudności z pozyskaniem kredytu bankowego, przy czym opinia ta nie dotyczyła przedsiębiorstw średnich. Na korzyści podatkowe leasingu wskazywało 58% ankietowanych, przy czym znacznie częściej wskazywali na ten czynnik przedsiębiorcy korzystający z leasingu operacyjnego (60%) niż z finansowego (46%). Około 24% ankietowanych firm wskazało też na konieczność wymiany posiadanego sprzętu. Warunki zaostrzającej się konkurencji w Polsce zmuszają przedsiębiorców do zaopatrzenia się w nowoczesny sprzęt, który da szansę sprostania wymaganiom konkurencyjnego rynku.

Tabela 1. Przyczyny wykorzystania leasingu przez MŚP (w %)

Przyczyny	Mikro	Małe	Średnie
Brak środków własnych na zakup	66,4	70,1	43,8
Korzyści podatkowe	57,1	56,7	75,0
Konieczność wymiany sprzętu	24,4	26,9	12,5
Mało formalności	21,9	20,9	12,5
Szybkość załatwienia formalności	12,6	17,9	31,3
Korzystne warunki ekonomiczne	9,2	11,9	25,0
Trudności z uzyskaniem kredytu bankowego	9,2	6,0	0,0
Elastyczność firmy leasingowej	7,6	11,9	25,0
Niskie zabezpieczenie kontraktu	5,0	4,5	0,0
Pozabilansowy charakter zobowiązań leasingu	0,0	1,5	0,0

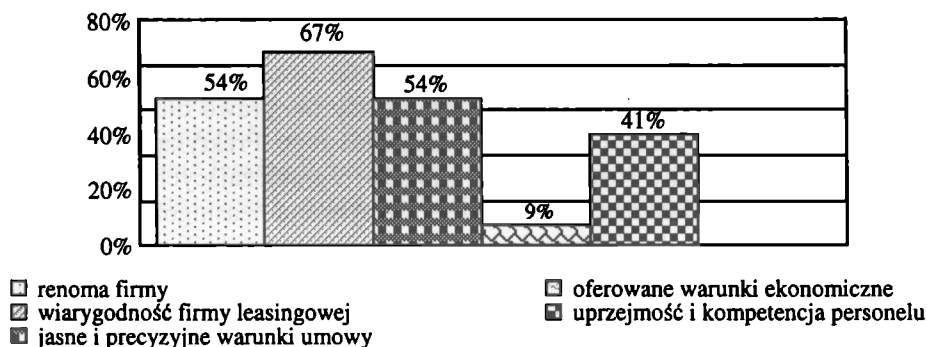
Źródło: badania własne.

Wśród istotnych czynników wyboru leasingu ważne są również czynniki organizacyjne samej transakcji, takie jak: szybkość załatwienia formalności (16%), niewielka ilość formalności (21%) oraz elastyczność firmy leasingowej w stosunku do wymagań klienta (10%). Czynniki te stanowią zaletę leasingu, zwłaszcza w porównaniu z dość uciążliwym w pozyskaniu kredytem bankowym.

Przedsiębiorcy z sektora MŚP stosunkowo niewielką wagę przykładali do korzystnych warunków finansowych umowy leasingu (11%). Nie oznacza to jednak, że nie zwracali oni uwagi na wysokość rat leasingowych. Leasing jest postrzegany jako dość drogie źródło finansowania, jednak dzięki innym korzyściom, np. dostępności, jest wybierany spośród nawet tańszych form, lecz trudno dostępnych.

Wśród leasingobiorców z sektora MŚP 81% korzystało z usług tylko jednej firmy leasingowej. Taka sytuacja wynika, z jednej strony, z wciąż niewielkiego wykorzystania leasingu w Polsce w ostatnich latach, z drugiej zaś strony – ze swojej lojalności wobec firmy leasingowej, polegającej na tym, że stały klient pozyskuje sprzęt niejako „od ręki”, czasami bez konieczności dostarczania jakichkolwiek dokumentów. Jednocześnie z usług dwóch firm leasingowych korzystało 14% MŚP, a jedynie 5% z większej liczby firm.

Wśród czynników wskazywanych jako decydujące o wyborze konkretnej firmy leasingowej spośród palety ofert na pierwszym miejscu stawiano oferowane warunki ekonomiczne, jednak w miarę wzrostu przedsiębiorstwa czynnik ten był bardziej istotny – w przypadku firm średnich było to 75%, a w przypadku mikro i małych odpowiednio 66% i 67%. Bardzo ważne okazały się również dla MŚP renoma i wiarygodność firmy leasingowej, co wynika zapewne z sytuacji na rynku leasingu w ostatnich latach, kiedy znaczna część firm borykała się z poważnymi problemami finansowymi, co niejednokrotnie odczuwali też ich klienci. Powyższe aspekty spowodowały jednocześnie, że inne czynniki, jak np. fachowość obsługi klienta, zostały przesunięte na plan dalszy.



Rys. 2. Czynniki wpływające na wybór firmy leasingowej przez MŚP

Źródło: badania własne.

Aby ocenić możliwości rozwoju leasingu w Polsce, należy zidentyfikować i zbadać negatywne aspekty jego wykorzystania. Przeprowadzone badania wykazały, że największe zastrzeżenia wobec leasingu wiążą się z brakiem własności przedmiotu w okresie trwania umowy. Opinię taką wyrażało 61% MŚP, przy czym czynnik ten tracił na znaczeniu w miarę wzrostu przedsiębiorstwa. Wskazuje to, że drobni przedsiębiorcy są bardziej przywiązani do majątku, kojarzącym się im z prestiżem i pozycją społeczną, niż większe firmy, dla których majątek stanowi przede wszystkim bazę produkcyjną.

Negatywne znaczenie przedsiębiorcy przypisywali również wysokim kosztom leasingu oraz możliwości zwiększenia zobowiązań firmy. Aspekty te łączą się jednak z wykorzystaniem każdego kapitału obcego, trudno więc je jednoznacznie uznać za wadę. Wprawdzie oprocentowanie umowy leasingowej często przekracza oprocentowanie kredytu, jednak korzyści podatkowe leasingu (operacyjnego) oraz fakt, że leasing zwiększa „od ręki” zdolności produkcyjne firmy powoduje, że stanowi korzystną formę finansowania.

Tabela 2. Wady leasingu (w %)

Przyczyny	Mikro	Małe	Średnie
Brak własności przedmiotu leasingu	63,9	61,2	43,8
Możliwość nadmiernego zwiększenia zobowiązań firmy	38,7	31,3	37,5
Wysokie koszty	34,5	38,8	50,0
Ograniczona możliwość dysponowania przedmiotem leasingu	26,9	44,8	12,5
Możliwość konfliktu z urzędem skarbowym	23,5	16,4	25,0
Małe uprawnienia leasingobiorcy w okresie trwania umowy	13,5	11,9	18,8

Źródło: badania własne.

Za istotną wadę można uznać ograniczenia w możliwości dysponowania sprzętem przez leasingobiorcę, na co wskazuje 32% ankietowanych. Przedmiot leasingu jest własnością leasingodawcy, jednak korzystający ma prawo długoterminowego użytkowania, a także wykupu sprzętu po okresie leasingu. Praktyką jednak stało się wprowadzanie do umów różnorodnych zapisów, ograniczających dysponowanie przedmiotem np. poddzierżawiania, przez co sytuacja leasingobiorcy staje się mniej korzystna niż kredytobiorcy.

Przedsiębiorcy z sektora MŚP wskazywali również na niekorzystne warunki umowy leasingu, jak: zbyt duże uprawnienia umowne leasingodawcy (41%), nieprecyzyjne warunki umowy (31%), niepewność co do poprawności prawnej kontraktu (25%). Duża obawa wiązała się również z losową utratą przedmiotu leasingu (45%) i wynikającym z tego rozliczeniem z leasingodawcą, co przedsiębiorcy wiązali ze znaczną stratą finansową. Ogólnie mówiąc, czynniki te wpływają negatywnie na opinie leasingobiorców i zniechęcają w pewnym stopniu do zawierania umów leasingu.

Barierami rozwoju leasingu są również trudności z przedterminowym zakończeniem umowy (16%) oraz zmiany jej treści w trakcie trwania (16%). Należy stwierdzić, że częściowo są to cechy samej umowy leasingu. Umowa ta jest zawarta bowiem na czas określony i o ile możliwe jest zasadniczo wydłużenie umowy, o tyle jej skrócenie może spowodować, iż nie będzie ona odpowiadać kwalifikacjom podatkowym.

Aby ocenić szanse rozwoju leasingu w przyszłości, konieczne jest poznanie opinii przedsiębiorstw z sektora MŚP na temat ich zadowolenia z leasingu oraz je-

go opłacalności pod różnymi względami. Zadowolenie zostało ocenione przez przedsiębiorców przy zastosowaniu 5-stopniowej skali². Uzyskane odpowiedzi pozwoliły na ustalenie średniego poziomu zadowolenia z leasingu dla sektora MŚP, wynoszącego 3,22. Widoczne jest zatem, że klienci firm leasingowych są ogólnie zadowoleni z usług leasingowych (wynik przekracza poziom średni, tj. 3,0). Najwięcej pozytywnych odpowiedzi pojawiło się w przypadku średnich firm, co wpłynęło na wysoki ogólny poziom zadowolenia MŚP.

3. Podsumowanie

Leasing stanowi źródło finansowania inwestycji polskich przedsiębiorstw. Dla wielu z nich, zwłaszcza należących do sektora MŚP, jest to jedna z nielicznych możliwości, przy ograniczeniach w dostępie do kapitału bankowego. Zaletą leasingu jest jego dostępność, nawet dla przedsiębiorstw o słabszej kondycji finansowej, a także szybkość pozyskania środków i elastyczność firm leasingowych względem oczekiwań klientów. Ważne dla MŚP są również podatkowe korzyści leasingu (operacyjnego).

Pomimo licznych zalet rozwój leasingu napotyka wiele ograniczeń. Część z nich wynika z istoty samego leasingu i nie jest możliwe ich wyeliminowanie. Znaczna część to jednak negatywne praktyki firm leasingowych oraz swego rodzaju wadliwość polskiego systemu prawnego, co negatywnie wpływa na wykorzystanie leasingu przez sektor MŚP w Polsce.

Analizując opinie leasingobiorców oraz stosunkowo wysoki poziom zadowolenia z tej formy finansowania, należy stwierdzić, że polski rynek leasingu ma znaczne szanse dalszego rozwoju w przyszłości.

Literatura

- Gołda M., *Leasing. Zagadnienia prawne*, Difin, Warszawa 1999.
- Grzybowska M., Zubrzycki J., *Leasing. Zagadnienia podatkowe i rachunkowe 2002*, Unimex, Wrocław 2002.
- Martowski A.S., Kośmider M., *Przewodnik po leasingu w Polsce*, Fundacja Rozwoju Rachunkowości w Polsce, Warszawa 2004.
- Poczobut J., *Umowa leasingu w prawie krajowym i międzynarodowym*, Wydawnictwo Prawnicze PWN, Warszawa 1996.
- Załupka D., Żyniewicz M., *Leasing ABC oraz D*, Oficyna Wydawnicza UNIMEX, Wrocław 1999.

² Skala odpowiedzi: bardzo wysoki poziom zadowolenia – 5 pkt; wysoki – 4 pkt; średni – 3 pkt; niski – 2 pkt; bardzo niski – 1 pkt.

THE USE OF LEASING IN OPINIONS OF MANAGERS OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES

Summary

Leasing becomes a very popular source of financing investments in Polish firms. The most interested in this financing form are small and medium enterprises, which because of a not good financial condition and low value of their assets, have a more difficult access to the external financing, especially bank credits. Leasing is also often used because of its numerous advantages.

The aim of this paper is to show the results of a questionnaire research concerning the range, importance and ways of leasing using. The survey was carried out among 202 small and medium enterprises at the beginning of 2005. The analysis of lessees opinions about this financing form proves that Polish leasing market has considerable prospects to develop in the future.